

Ліана ЧЕРНОБАЙ

кандидат економічних наук, професор, Національний університет "Львівська політехніка",
Львів, Україна, liana.i.chernobai@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0003-3200-0470

Святослав МАЛІБРОДА

аспірант, Національний університет "Львівська політехніка", Львів, Україна,
sviatoslav.b.malibroda@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0001-7080-6235

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ МІГРАНТІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Вступ. У глобальному співтоваристві люди часто мігрують з однієї країни в іншу в пошуках добробуту. Міграція вигідна як для країни походження, так і для приймаючої країни. Економічні вигоди виникають, коли мігранти переказують або надсилають кошти додому через різні канали грошових переказів, такі як комерційні банки, роздрібний грошовий ринок, за допомогою електронних переказів. Саме тому відсутність доступу до звичайних фінансових послуг є значною перешкодою для економічної незалежності та самозабезпеченості мігрантів. Як результат, міжнародні гуманітарні організації все більше сприяють фінансовій інтеграції біженців, розширенню їх можливостей, інтеграції у місцеву економіку, самозабезпеченню та фінансовій інклюзії. Це актуалізує наукове дослідження щодо впливу фінансової інклюзії мігрантів на економічне зростання, адже пасивна реакція на проблему загрожує гармонійному розвитку регіонів, що активно залучені в міграційні процеси.

Мета – проаналізувати й узагальнити складові елементи економічного зростання в умовах посилення міграційних потоків та окреслити напрями посилення фінансової інклюзії мігрантів.

Результати. Розглянуто складові елементи економічного зростання в умовах фінансової інклюзії мігрантів. Проведено таксономічний аналіз теорій міграції та факторів її спонукання і притягування. Здійснено оцінку української економіки в умовах зростання міграційних потоків, проаналізовано темпи її відновлення та реконструкції через міжнародну допомогу і грошові перекази мігрантів. Оцінено фінансову інтеграцію та фінансову інклюзію мігрантів на предмет доступності до базових фінансових послуг. Визначено фактори та виклики, що впливають на фінансову інклюзію мігрантів та перешкоджають отриманню фінансових послуг. Окреслено напрями посилення фінансової інклюзії мігрантів.

Перспективи. Предметом подальших наукових досліджень є оцінка рівня цифрової фінансової інклюзії мігрантів, що може стати ефективним інструментом для подолання соціально-економічних проблем і стимулювання економічного розвитку.

Ключові слова: біженці, відновлення економіки, внутрішньо переміщені особи, економічне зростання, міграція, фінансова інклюзія, фінансова інтеграція.

Рис.: 2, бібл.: 15.

Liana CHERNOBAY

Ph. D. (Economics), Prof., Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine,
liana.i.chernobai@lpnu.ua

ORCID ID: 0000-0003-3200-0470

Sviatoslav MALIBRODA

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine,
sviatoslav.b.malibroda@lpnu.ua

ORCID ID: 0000-0001-7080-6235

THE IMPACT OF FINANCIAL INCLUSION OF MIGRANTS ON ECONOMIC GROWTH

Introduction. In the global economy, people migrate between regions or countries in searching better life. The migration is beneficial for both the country of origin and the host country. Economic benefits consist in sending money by migrants' home through various remittance channels such as commercial banks, cash money market, electronic transfers. That is why the lack of access to regular financial services is a significant challenge to the economic independence of migrants and their self-sufficiency. As a result, international humanitarian organizations are increasingly promoting the financial integration of refugees, their empowerment, integration into the host economy, promoting self-sufficiency and financial inclusion. This actualizes the scientific research of economic growth and financial inclusion of migrants, because a passive response to the problem threatens the harmonious development of regions that are actively involved into migration processes.

The purpose of the article is the research with focus to analyze the constituent elements of economic growth in the conditions of migration flows increasing and to outline directions for strengthening the financial inclusion of migrants.

Results. The constituent elements of economic growth in the conditions of financial inclusion of migrants were considered. It was provided a taxonomic analysis of the theories of migration, its motivation and attraction factors. The Ukrainian economy was analyzed under of migration flows growing, estimated the pace of its recovery and reconstruction due to international aid and remittances from migrants. It was evaluated the financial integration and financial inclusion of migrants in terms of the availability of basic financial services. The factors affecting the financial inclusion of migrants and preventing the receipt of financial services were identified. It was outlined the directions for strengthening the financial inclusion of migrants.

Prospects. The subject of further scientific research is the research of the level of digital financial inclusion of migrants, which can become an effective tool for overcoming socio-economic problems and stimulating economic development.

Keywords: economic growth, economic recovery, financial inclusion, financial integration, internally displaced persons, migration, refugees.

JEL Classification: O15, O16.

Постановка проблеми. Вторгнення росії в Україну в лютому 2022 р. спричинило найбільшу кризу біженців у Європі з часів Другої світової війни. Ракетні обстріли призвели до масової загибелі людей, руйнування будинків і підприємств, завдали серйозної шкоди енергетичній інфраструктурі по всій Україні. Енергетична криза обмежила доступ населення до води, електроенергії, опалення, охорони здоров'я, освіти та соціального захисту. Оскільки війна триває, гуманітарні проблеми зростають, близько третини українців були змушені залишити своє житло та стали внутрішньо переміщеними особами або біженцями. Українські мігранти, перебуваючи за кордоном, підтримують зв'язки з домом, намагаються брати активну участь у відбудові економіки та інфраструктури. Проте така масштабна міграційна криза зумовила низку викликів і проблем, що обмежують економічні права українців. Найбільш гострою сьогодні є фінансова інклюзія українських мігрантів та їх фінансова інтеграція в приймаючих країнах. Також проблемним фактором є процес фінансової освіченості мігрантів в умовах динамічного фінансово-технологічного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічного зростання та фінансової інклюзії мігрантів є предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, М. Сміт, Д. Вессельбаум [1], використовуючи серію моделей бінарного вибору з відбором вибірки, виявили, що фінансова доступність суттєво впливає як на наміри мігрувати, так і на підготовку до цього процесу. Вони довели, що ймовірність міграційних намірів і підготовки зростає за наявності облікового запису, доступу до дебетової картки та можливості здійснювати інтернет-платежі, надсилати й отримувати грошові перекази. Також автори звернули увагу, що заощадження є критичним фактором для міграції.

С. Дхавана, К. Вілсонб, Х.-М. Задемах [2] дійшли висновку, що фінансова інтеграція біженців, даючи змогу їм зберігати, позичати та переказувати гроші, страхуватися від шоків і оплачувати рахунки через офіційну фінансову інфраструктуру приймаючих країн, стала усталеною практикою економічної інтеграції. Автори також зауважили, що за відсутності сприятливих умов, таких як доступ до робочих місць, ідентичність і довгострокова впевненість, інвестиції в фінансову інклюзію покращують фінансові умови біженців.

Ч. Іфедіора, К. Оночі, Е. Фестус, С. Такон, А. Агеме [3], використовуючи зведений індекс фінансової інклюзії та окремі його показники, виявили, що параметр, аспект проникнення та зведений показник фінансової інклюзії позитивно впливають на економічне зростання. Вчені наголошують, що слід проводити політику фінансової освіти, яка допоможе майбутнім мігрантам краще зрозуміти потенційні вигоди від використання банківських послуг.

Л. Леседжан [4] вивчав взаємозв'язок між грошовими переказами внутрішніх мігрантів і фінансовою інтеграцією домогосподарств, а також використання ними офіційних інструментів заощаджень та інших фінансових продуктів. Автор отримав результат, який свідчить про те, що існує сильний позитивний зв'язок між внутрішніми грошовими переказами мігрантів і фінансовою інклюзією (володіння рахунками фінансових установ, доступ до розміщення депозитів через рахунок фінансових установ). Крім того, результати дослідження підтвердили позитивний зв'язок між фінансовою інклюзією та рівнем життя, наголосивши цим самим на довірі до грошових переказів як засобу диверсифікації в банківській галузі.

Н. Хасан, К. Аль-Аззаві [5] довели, що фінансова інклюзія є важливою урядовою програмою щодо залучення мігрантів до

офіційного сектору, підвищення ліквідності готівки в банках, надання позик під низькі відсотки, зменшення бідності та відстеження витрат під час зняття депозитів. Автори зауважили, що фінансова інклюдія знижує ухилення від сплати податків і, як результат, вирішує проблеми бюджету.

Водночас згадані дослідження та публікації недостатньо розкривають процес економічного зростання та фінансової інклюдії мігрантів, зокрема українців в умовах війни, що й обумовлює актуальність наукового дослідження, особливо в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення економіки України.

Метою статті є аналіз та узагальнення складових елементів економічного зростання в умовах посилення міграційних потоків та окреслення напрямів посилення фінансової інклюдії мігрантів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внесок у дослідження міграційних процесів зробили багато науковців та вчених. Так, на окрему увагу заслуговує теорія міграції Лі (1966 р.), теорія систем міграції Мабогуньє (1970 р.), теорія мобільного переходу Зелінського (1971 р.), робота про міграційні переходи Скелдона (1990 р.), неокласична теорія міграції Харріса та Тодаро (1970 р.), теорія подвійного ринку праці Піоре (1979 р.), нова економіка трудової міграції Старка (1978 р., 1991 р.), кумулятивна причинно-наслідкова теорія міграції Массі (1990 р.) [6]. Згадані науковці намагалися узагальнити розуміння явищ міграції. Водночас відсутність системної теорії перешкоджає змістовній інтерпретації емпіричних "фактів" щодо формування міграційних процесів, як макроструктурних факторів, та не може пояснити великий міграційний досвід у різних етнічних, гендерних і класових групах.

Значна частина досліджень проблем міграції розглядає фактори її спонукання та

притягування, і хоча конфлікт вважається фактором поштовху, його часто не розглядають детально. А насправді, як зауважив, Д. Акокпарі [7], не лише політичні переслідування, економічні труднощі, погіршення навколишнього середовища є факторами міграції, але й конфлікти та війни є найбільшою причиною зростання біженців та мігрантів. Насильницький конфлікт може бути наслідком екологічних проблем, які згодом призводять до конфлікту за ресурси. Загалом окремі дослідники (П. Коллієр, 1999) [8] встановили сильний негативний вплив конфлікту на країни, зокрема (П. Дюн, Н. Тіан, 2019) [9] на країни, що розвиваються. М. Сміт, Д. Вессельбаум [1] виявили, що фінансова інклюдія впливає як на наміри мігрувати, так і на підготовку до цього процесу. Зокрема, імовірність міграційних намірів зростає за наявності дебетової картки та можливості здійснювати грошові перекази.

Перманентні ракетні обстріли та безпілотні атаки по українських містах створюють тиск на українську інфраструктуру та економіку. Кількість жертв продовжує зростати, особливо серед цивільного населення. Для прифронтових населених пунктів у зоні дії російської артилерії та реактивних систем залпового вогню обстріли та ракети становлять додаткову загрозу [10].

Як результат, зросла кількість українських біженців: в ЄС було зареєстровано понад 6,5 млн осіб, з яких 4,5 млн осіб повернулися (ВПО, біженці). Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) зросла до 3,7 млн, а середня тривалість їх переміщення – до 510 днів. Крім того, 82% ВПО повідомили, що переміщені протягом одного року або довше. Найбільша частка ВПО проживає на сході України – в Дніпропетровській та Харківській областях. На вибір місця переміщення вплинули такі фактори: безробіття, безпека, комунальні послуги

ги, воз'єднання сім'ї, проживання друзів. Окрім цього, небезпека та відсутність послуг – це найпоширеніші причини, що перешкоджають ВПО повертатися до місця свого походження.

Тригером міграційних потоків є українська економіка та темпи її відновлення. Так, економіка відновлювалася протягом усього 2023 р., оскільки експорт сягнув понад 14 млн тонн продукції, з них 7 млн тонн – сільськогосподарської продукції, що сприяло зниженню рівня інфляції до 4,9% на кінець року після падіння на 29,1%. Зниженню цін і подальшому зниженню інфляційного тиску сприяли хороший врожай, низькі світові ціни на енергоносії, стабільне внутрішнє постачання електроенергії. Не менш важливу роль відіграла міжнародна допомога, яка була основним джерелом притоку капіталу в Україну, та грошові перекази від діаспори (в 2024 р., за прогнозами, сягнуть довоєнного рівня – 13,9 млрд дол. США). Окрім надання прямої підтримки домогосподарствам, міжнародна допомога та грошові перекази використовують як важливий ресурс для реконструкції. Як результат, ВВП України зріс на 15,9% в поєднанні з такими факторами, як сприятливе енергопостачання, міжнародна допомога та приріст грошових переказів [10].

Водночас існує низка викликів, що можуть пожвавити міграційні потоки в країні. Так, навіть за умови зростання експорту в 2024 р., пошкодження критично важливих об'єктів та інфраструктури, обмеження експортних маршрутів і зростання вартості логістики будуть здійснювати тиск на економічну активність, що призведе до дефіциту бюджету до 50%. З одного боку, на кінець 2023 р. в Україні подешевшали продукти харчування, вартість продовольчого кошика JMMI знизилася на 3% (до 506 грн). Найбільше зниження спостерігалось в центральному, південному та північному регіо-

нах (на 4%); а найнижча ціна продуктового кошика на півдні (477 грн), найвища – на заході (518 грн). Як результат, зменшення продовольчих і непродовольчих кошків призвело до зростання приватного споживання. З іншого боку, зростання приватного споживання, коливання світових цін на нафту та блокування українсько-польського кордону наприкінці 2023 р. посилює зростання цін на сирі продукти, зростання індексу споживчих цін на продукти харчування та зниження цін на непродовольчі товари. Загалом, незважаючи на високий рівень безробіття та падіння виробництва на одну особу більш ніж на 13% за останні два роки, прогнозується позитивне зростання експорту на 9% і ВВП на 3,6% у 2024 р.

Російське вторгнення в Україну призвело до найбільш динамічного примусового переміщення населення з часів Другої світової війни. Жінки та діти становлять більшість переміщених осіб як в Україні, так і за її межами, а Україна вважається країною з гуманітарною кризою з найстаршим населенням, що постраждало (літні люди становлять 24% населення – 64% жінки і 36% чоловіки). Середня тривалість переміщення зросла на 10%, зокрема 9% ВПО були переміщені протягом 6 місяців, а 5% протягом трьох місяців. Загалом 39% ВПО були переміщені більше одного разу, а 13% три і більше разів. Молоді люди (віком 18–24 роки) частіше мігрували (52% переміщувалися двічі і більше разів), тоді як 30% літніх ВПО (віком 60 років і старше) мігрували повторно [11].

УВКБ ООН зафіксувало, що з 6,5 млн українських біженців, 3 млн осіб зареєструвалися для отримання міжнародного захисту або аналогічних національних програм захисту. Найбільша кількість українських біженців перебуває в Німеччині – 1,2 млн осіб, росії – 1,2 млн, Польщі – 0,96 млн, Чехії – 0,36 млн, Канаді – 0,22 млн, Мол-

дові – 0,12 млн, США – 0,1 млн, Румунії – 0,09 млн. Залишається занепокоєння щодо тих, хто був переміщений до росії, адже більшість з них є вимушено переміщеними. Кількість перетинів кордону зросла до 28,9 млн осіб, тобто люди відвідують Україну для зустрічі з родинами, отримання документів чи перевірки колишнього місця проживання (рис. 1). Хоч відвідування не означає повернення, оскільки ситуація в Україні дуже нестабільна та непередбачувана, проте майже 4,5 млн ВПО та біженців повернулися в Україну в 2023 р. [11].

Обсяг приватних переказів в Україну з-за кордону за 2023 р. становив 11,5 млрд дол. США, що на 7,8% менше, ніж у 2022 р. (12,5 млрд дол. США) (рис. 1). На початку 2023 р. прогнозувалося, що українці будуть активно працевлаштовуватися і матимуть змогу відправляти частину коштів в Україну. Пожвавлення світової економіки зумовило збільшення попиту на послуги українських ІТ-спеціалістів та зростання грошових переказів. Крім того, з 2025 р. очікується поновлення сезонної трудової міграції, що також сприятиме зростанню переказів. За оцінками НБУ, упродовж 2024 р. додому

повернуться ще близько 100 тисяч мігрантів, а у 2025 р. – орієнтовно 700 тисяч осіб. Проте на обсяг переказів та їх інтенсивність також впливає економічна та фінансова інтеграція українців за кордоном [12].

Фінансова інтеграція мігрантів і потоки грошових переказів взаємопов'язані. Для багатьох мігрантів надсилання грошових переказів є основою інклюзії фінансових послуг. Якщо мігранти фінансово інклюзивні, вони можуть здійснювати грошові перекази у свої країни в безпечний, легший і зручніший спосіб. Фінансова інклюзія означає здатність окремих осіб і компаній мати доступ до корисних і доступних фінансових продуктів і послуг, які задовольняють їхні потреби відповідальним, недискримінаційним і стійким способом. Потоки грошових переказів стосуються грошей або товарів, які мігранти надсилають своїм сім'ям, родичам і друзям у свої країни [13].

Отже, фінансова інклюзія – це поетапний процес щодо кращого розуміння та доступу до фінансових послуг і продуктів. Фінансова інклюзія охоплює кілька послідовних етапів. Первинний етап передбачає можливість безпечно зберігати гроші та

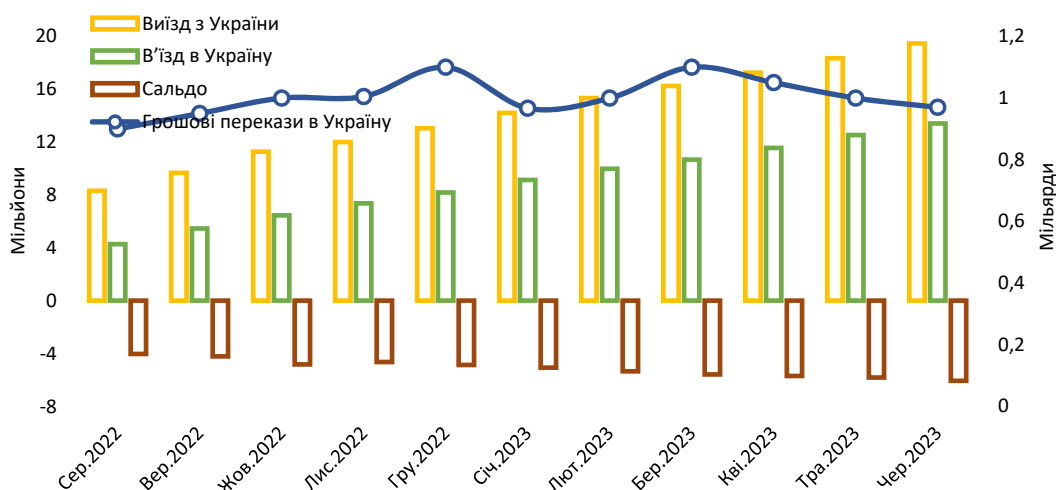

Рис. 1. Міграційне сальдо та грошові перекази мігрантів

Побудовано на основі [11].

здійснювати прості транзакції через традиційні банки або мобільні гаманці. Просування до наступного етапу відкриває можливість доступу до кредитів, особистих витрат, а також безпечних каналів для здійснення грошових переказів. На останньому етапі доступними стають складні інструменти, такі як страхування та інвестиції, але вони потребують фінансової обізнаності, щоб ухвалювати обґрунтовані рішення щодо довгострокового планування. Враховуючи, що мігранти мають різне походження та обставини, своєчасне втручання може сприяти їхньому просуванню етапами фінансової доступності, доки вони не досягнуть повної інтеграції, де їхнє становище відповідатиме рівню приймаючої сторони.

Вразливість мігрантів пов'язана з фінансовими потребами, які змінюються протягом їхньої подорожі. Цей період варто розділити на чотири етапи: 1) підготовка (включаючи транзит); 2) прибуття та початкове переміщення в приймаючій країні; 3) тривале переміщення та 4) постійне перебування в приймаючій країні або повернення. Потреби можуть відрізнятись на кожному етапі, але спільним є бажання послуг, які охоплюють кордони та дають змогу мігрантам взаємодіяти з економікою приймаючої країни [14].

Підготовка до виїзду зазвичай відбувається ритмічно: люди терміново знімають готівку, продають активи або беруть кредити, щоб профінансувати свою подорож і покрити перші дні перебування в новій країні. Тому безпечне зберігання та пересилання грошей через кордон є критично важливим. Після прибуття до проміжного або кінцевого пункту призначення мігрантам може знадобитися допомога готівкою для придбання необхідних речей, таких як їжа, житло та медичне обслуговування.

Однак після тривалого перебування в країні призначення мігранти зазвичай

трансформуються з первинних одержувачів готівки до чистих фінансових спонсорів своїх сімей у місцях походження. Багато хто зацікавлений у рентабельних послугах грошових трансферів для переказу заробітної плати або іншої допомоги. Деякі мігранти потребують кредитів для заснування та адміністрування малого бізнесу. Окрім того, у країнах Європейського Союзу та Північної Америки, де кредитна історія має вирішальне значення для доступу до житла, макро- та мікрокредитів, новоприбулі мігранти, для повноцінної інтеграції та асиміляції, мають створити та розвинути свій кредитний профіль. Після того, як мігранти отримали постійне чи тривале місце проживання в новій країні, їх фінансові потреби починають нагадувати потреби місцевого населення. Вони можуть включати такі елементи, як пенсії, інвестиції, фінансування іпотеки та автомобіля. Для тих, хто сподівається повернутися до своєї країни походження, критично важливим є доступ до трансферу заощаджень, кредитів та пенсії за кордон [15].

Отже, до факторів, які впливають на фінансову інклюзію мігрантів, варто віднести: правовий статус, фінансову історію, соціально-економічне становище, тривалість переміщення та рівень володіння мовою приймаючої країни (рис. 2).

Відсутність правового статусу є перешкодою для ідентифікації. Фінансові установи в багатьох країнах дотримуються правила "свій клієнт" для перевірки особи клієнтів, оцінки ризику відмивання грошей, фінансування тероризму або інших фінансових злочинів. Саме тому установи можуть не визнавати ідентифікаційні документи, видані Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), або паспорти країн, на які поширюються міжнародні санкції, Афганістан, Сирія. Як результат, мігранти, біженці, шукачі

Рис. 2. Виклики для фінансової інклюзії мігрантів*

* Побудовано авторами.

тимчасового притулку (включаючи українців у Європейському Союзі) можуть виявитися фактично позбавленими офіційних фінансових послуг.

Наявність у мігрантів офіційної фінансової історії до переміщення також відіграє важливу роль в їх здатності до адаптації після прибуття. Так, в Україні в 2021 р. 84% населення мали банківські рахунки, а в Афганістані лише 10% населення (низька довіра до офіційних фінансових установ). Компанії віддають перевагу клієнтам, які приносять прибуток, а соціально-економічний статус мігрантів, що тісно пов'язаний з освітою, кар'єрою, фінансовою грамотністю, можливістю офіційного працевлаштування, впливає на їх привабливість. Як результат, статки середньостатистичного українця у 2021 р. становили 13350 дол. США, що робило його більш привабливим клієнтом для банків та інших фінансових установ, ніж мігрантів з М'янми (середній сток – 5102 дол. США), Сирії (2198 дол. США), Афганістану (1751 дол. США).

Тривалість перебування мігрантів в приймаючій країні впливає на їх фінансові потреби. Ті, які планують залишитися на короткий термін, потребують лише базових фінансових послуг (відкриття поточного рахунку), а ті, які залишаються на тривалий період, можуть потребувати складніших фінансових послуг (позика, страхування). Інтерес до складніших послуг робить осілих мігрантів, що мають роботу та місце проживання, привабливими клієнтами для фінансових установ. Однак тривалість їх перебування може залежати від тривалості кризи чи конфлікту – зазвичай триває довше, ніж очікувалося. Як результат, багато фінансових установ сприймають мігрантів як тимчасових клієнтів із високим ризиком втечі. Обмежені знання мови приймаючої країни створюють перешкоди, які унеможливають спілкування з банківськими касирами, користування банкоматами та розуміння фінансової звітності. Фінансові установи не завжди мають персонал, який може спілкуватися мовами

мігрантів і задовольняти їхні фінансові потреби.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити такі висновки та узагальнення.

1. Країни Європи все ще глибоко занурені в кризовий режим, надаючи необхідний тимчасовий захист українським біженцям. Водночас низка факторів спонукає до усвідомлення того, що захист значної частини цієї групи не буде тимчасовим і кількість біженців, ймовірно, зросте. Доказом цього є низка факторів, які впливають на рішення українців мігрувати. Важливим фактором є хід війни, що впливає на очікування щодо її тривалості та кінцевої ситуації, обмежує можливості для повернення додому та провокує можливі нові потоки біженців з України. Іншим фактором є подальша міграція українців. Адже українські біженці не подають автоматично прохання про тимчасовий захист у першій країні прибуття. Це пов'язано з тим, що міграційні наміри та бажані країни призначення відіграють важливу роль і можуть призвести до подальшої міграції. Також існує ймовірність повернення додому, оскільки міграційні наміри й інтеграційні реалії є фактором у рішеннях українських біженців щодо повернення. Дослідження показують, що кожен четвертий українець до війни мав намір мігрувати, а жінки та діти менш схильні до повернення, особливо коли тривалість їх перебування збільшується.

2. Для мігрантів вкрай важливою є їх інтеграція в країні перебування. До найбільш проблемних сфер інтеграції належить їх соціально-економічна участь, зокрема – фінансова інклюзія, яка зменшує бідність і нерівність мігрантів, дає змогу отримати доступ до офіційних фінансових послуг, таких як заощадження, кредити та страхування. Надаючи мігрантам інструменти управління власними фінансами й інвестування

в свою діяльність, фінансова інтеграція зменшує бідність та економічну нерівність населення. Окрім того, фінансова інклюзія сприяє економічному зростанню, адже доступ мігрантів до фінансових послуг дає їм змогу брати активну участь в економіці як приймаючої країни, так і країни походження. Таким чином, розширення фінансової інклюзії сприяє підвищенню рівня заощаджень, інвестицій і розвитку підприємництва, обумовлюючи економічне зростання та стабільність як у місцевих громадах, так і в національних економіках.

3. Фінансова інклюзія сприяє розвитку малого бізнесу та цифрової економіки. Малий бізнес зазвичай привабливий для мігрантів, але вони часто мають проблеми з отриманням банківського кредиту. Цим самим фінансова інклюзія через інноваційні моделі кредитування та онлайн-платформи може забезпечити вкрай необхідне фінансування для розвитку власного бізнесу мігрантами. Фінансова інклюзія сприяє цифровій інклюзії та підвищує рівень цифрової освіченості мігрантів. Оскільки технології відіграють значну роль у фінансовій інклюзії, доступ до цифрових фінансових послуг також сприяє цифровій інклюзії, даючи змогу більшій кількості мігрантів брати участь у цифровій економіці. Фінансова інклюзія також сприяє інноваціям у фінансовому секторі, розробці нових технологій і фінтех-рішень, які задовольняють потреби мігрантів. У підсумку ці інновації можуть принести користь фінансовій екосистемі та сприяти розвитку ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Smith M., Wesselbaum D. *Financial inclusion and international migration in low- and middle-income countries*. *Empirical Economics*. 2023. № 65, P. 341–370. URL : <https://doi.org/10.1007/s00181-022-02331-4>.

2. Dhawana S., Wilsonb K., Zademach H.-M. *From financial inclusion to financial health of refugees: urging for a shift in perspective*. *Third World Quarterly*. 2023. Vol. 45, No. 5. 926–945. URL : <https://doi.org/10.1080/01436597.2023.2264780>.
3. Ifediora Ch., Onochie K., Festus E., Takon S., Ageme A. *Financial inclusion and its impact on economic growth: Empirical evidence from sub-Saharan Africa*. *Cogent Economics & Finance*. 2022, № 10: 2060551. URL : <https://doi.org/10.1080/23322039.2022.2060551>.
4. Lesejane L. *Migrant remittances and financial inclusion among households in South Africa*. MCom, University of Johannesburg. 2022. URL : <https://hdl.handle.net/10210/504256>.
5. Hasan N., AL-Azzawi K. *Financial inclusion and its impact on poverty reduction in Iraq*. *Migration Letters*. 2023. № 20, P. 1032–1040. URL : <https://doi.org/10.59670/ml.v20iS5.4121>.
6. Haas H. *A theory of migration: the aspirations-capabilities framework*. *Comparative Migration Studies*. 2021. № 9. URL : <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>.
7. Akokpari J.K. *The state, refugees and migration in Sub-Saharan Africa*. *International Migration*. 1998. № 36. P. 211–234. URL : <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/5231763.pdf>.
8. Collier P. *On the economic consequences of civil war*. *Oxford economic papers*. 1999. № 51. P. 168–183. URL : <http://www.jstor.org/stable/3488597>.
9. Dunne J., Tian N. *Costs of civil war and fragile states in Africa*. *Review of Development Economics*. 2019. № 23, P. 1220–1237. URL : <https://doi.org/10.1111/rode.12612>.
10. *Ukrainian Crisis: Situational Analysis Report*. *Data Friendly Space*. 2023. URL : https://www.datafriendlyspace.org/resources/ukrainian-crisis-situational-analysis?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw_LOwBhBFEiwAmSE-QAbEWtu7ZBGbnSNJHjWx6YT79ILrRCVOXf-2PqsyH-0Pq_PLFeGMDrvxoCucEQAvD_BwE.
11. Прасад А. У Європі зростає кількість біженців з України. *Forbes*. 2023. URL : <https://forbes.ua/news/u-evropi-zrostaе-kilkist-bizhentsiv-z-ukraini-naybilshe-pereikhalo-donimechchini-11122023-17801>
12. Ульяненко В. Перекази українців з-за кордону скорочуються. *Glavcom*. 2023. URL : <https://glavcom.ua/economics/personal-money/perekazi-ukrajintsiv-z-za-kordonu-skorochujutsjanatsbank-pokazav-tsifri-983679.html>.
13. *Supporting financial inclusion of migrants*. ECDPM. 2022. URL: <https://ecdpm.org/application/files/2416/5779/7956/Supporting-Financial-Inclusion-Migrants-Actors-Approaches-Avenues-Overcome-Challenges-ECDPM-Visual-Summary-2022.pdf>.
14. Zhang T. *Often shut out of the financial system, refugees and other migrants face economic integration challenges*. *Migration Policy Institute*. 2023. URL : <https://www.migrationpolicy.org/article/refugees-migrants-financial-inclusion>.
15. *Alliance for Financial Inclusion (AFI). Leveraging Digital ID and E-KYC for the Financial Inclusion of Forcibly Displaced Persons (FDPs): Risks and Opportunities*. Kuala Lumpur: AFI. 2022. URL : <https://www.afi-global.org/wp-content/uploads/2022/07/Leveraging-Digital-ID-and-e-KYC-for-the-Financial-Inclusion-of-Forcibly-Displaced-Persons-FDPs-Risks-and-Opportunities.pdf>.

References

1. Smith, M., Wesselbaum, D. (2023). *Financial inclusion and international migration in low- and middle-income countries*. *Empirical Economics*, 65, 341–370. Available at: <https://doi.org/10.1007/s00181-022-02331-4>.
2. Dhawana, S., Wilsonb, K., Zademach, H.-M. (2023). *From financial inclusion to financial health of refugees: urging for a shift in perspective*. *Third World Quarterly*, 5, 926–945 (Vol. 45). Available at: <https://doi.org/10.1080/01436597.2023.2264780>.
3. Ifediora, Ch., Onochie, K., Festus, E., Takon, S., Ageme, A. (2022). *Financial inclusion and its impact on economic growth: Empirical evidence from sub-Saharan Africa*. *Cogent Economics & Fi-*

nance, 10: 2060551. Available at: <https://doi.org/10.1080/23322039.2022.2060551>.

4. Lesejane, L. (2022). Migrant remittances and financial inclusion among households in South Africa. MCom, University of Johannesburg. Available at: <https://hdl.handle.net/10210/504256>.

5. Hasan, N., AL-Azzawi, K. (2023). Financial inclusion and its impact on poverty reduction in Iraq. Migration Letters, 20, 1032–1040. Available at: <https://doi.org/10.59670/ml.v20iS5.4121>.

6. Haas, H. (2021). A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. Comparative Migration Studies, 9. Available at: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>.

7. Akokpari, J.K. (1998). The state, refugees and migration in Sub-Saharan Africa. International Migration, 36, 211–234. Available at: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/5231763.pdf>.

8. Collier, P. (1999). On the economic consequences of civil war. Oxford economic papers, 51, 168–183. Available at: <http://www.jstor.org/stable/3488597>.

9. Dunne, J., Tian, N. (2019). Costs of civil war and fragile states in Africa. Review of Development Economics, 23, 1220–1237. Available at: <https://doi.org/10.1111/rode.12612>

10. Ukrainian Crisis: Situational Analysis Report. (2023). Data Friendly Space. Available at: https://www.datafriendlyspace.org/resources/ukrainian-crisis-situational-analysis?qad_source=1&qclid=CjwKCAjwL0wBhBFEiwAmSEQAbEWu7ZBGbnSN-JHjWx6YT79ILrRCVOXf2PqsyH-0Pq_PLFeGM-DrvxoCucEQAvD_BwE.

11. Prasad, A. (2023). U Yevropi zrostaie kil'kist bizhentsiv z Ukrainy [The number of refugees from Ukraine is growing in Europe]. Forbes. Available at: <https://forbes.ua/news/u-evropi-zrostaie-kilkist-bizhentsiv-z-ukraini-naybilshe-pereikhalo-do-nimechchini-11122023-17801>.

12. Ulianenko, V. (2023). Pereказы ukraintsiv z-za kordonu skorochuiutsia [The remittances of Ukrainians from abroad are declining]. Glavcom. Available at: <https://glavcom.ua/economics/personal-money/perekazi-ukrajintsiv-z-za-kordonu-skoro-chujutsja-natsbank-pokazav-tsifri-983679.html>.

13. Supporting financial inclusion of migrants. (2022). ECDPM. Available at: <https://ecdpm.org/application/files/2416/5779/7956/Supporting-Financial-Inclusion-Migrants-Actors-Approaches-Avenues-Overcome-Challenges-ECDPM-Visual-Summary-2022.pdf>.

14. Zhang, T. (2023). Often shut out of the financial system, refugees and other migrants face economic integration challenges. Migration Policy Institute. Available at: <https://www.migrationpolicy.org/article/refugees-migrants-financial-inclusion>.

15. Alliance for Financial Inclusion (AFI). (2022). Leveraging Digital ID and E-KYC for the Financial Inclusion of Forcibly Displaced Persons (FDPs): Risks and Opportunities. Kuala Lumpur: AFI. Available at: <https://www.afi-global.org/wp-content/uploads/2022/07/Leveraging-Digital-ID-and-e-KYC-for-the-Financial-Inclusion-of-Forcibly-Displaced-Persons-FDPs-Risks-and-Opportunities.pdf>.